

dr hab. Anna Liszewska, prof. AM
Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi
ul. Gdańska 32, 90 - 716 Łódź
dyscyplina artystyczna: sztuki muzyczne, specjalność: instrumentalistyka
e-mail: a.liszewska@amuz.lodz.pl

Recenzja pracy doktorskiej mgr Jacka Szczepańskiego pt. „Ewolucja faktury kameralnej tria w składzie: flet, wiolonczela i fortepian na przestrzeni wieków”

Zleceniodawca:

Akademia Muzyczna im. St. Moniuszki w Gdańsku – pismo z dnia 16 marca 2020 r. Zlecenie podjęte na podstawie art.14 ust. 2 pkt.2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki w zw. z art. 179 ust.1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Dotyczy :

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego nr 126/2018-2019 z dnia 20 maja 2019 r. o powołaniu na funkcję recenzenta rozprawy doktorskiej w przewodzie doktorskim mgr Jacka Szczepańskiego

Podstawowe dane o Kandydacie :

Pan mgr Jacek Szczepański urodził się 19 stycznia 1983 roku we Włocławku, w którym ukończył również szkoły muzyczne I i II stopnia. W roku 2003 rozpoczął studia w Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy na Wydziale Dyrygentury Chóralnej i Edukacji Muzycznej. Rok później podjął naukę także na Wydziale Instrumentalnym bydgoskiej uczelni. Studia ukończył kolejno w latach 2008 i 2009 z wynikami: bardzo dobry z wyróżnieniem i bardzo dobry. Swoje umiejętności pianistyczne doskonalił na kursach mistrzowskich pod kierunkiem: Philippe’a Giusiano, prof. Andrzeja Jasińskiego, prof. Katarzyny Popowej – Zydrón, prof. Ilia Scheps’a , prof. Andrei Bonatty.

Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę w Zespole Szkół Muzycznych we Włocławku oraz w Szkole Muzycznej I stopnia w Radziejowie jako nauczyciel fortepianu i akompaniator. Brał udział w różnych formach doskonalenia zawodowego (kursach, warsztatach, lekcjach otwartych), oraz akompaniował uzdolnionej młodzieży podczas konkursów wykonawstwa instrumentalnego. Od 2012 r. jest asystentem na Wydziale Edukacji Muzycznej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy - prowadzi zajęcia z gry na fortepianie oraz akompaniuje Chórowi Akademickiemu.

W swojej dokumentacji doktorant wykazuje działalność koncertową - solową i kameralną (głównie na terenie województwa kujawsko – pomorskiego), udział w kursach dokształcających, warsztatach pianistycznych oraz konferencjach, a także nagrody m.in. I nagrodę w kategorii *kameralistyka* na V Międzynarodowym Konkursie dla Nauczycieli Muzyki w Warszawie w kwietniu 2017 r. Kandydat czynnie uczestniczy w działaniach popularyzujących naukę oraz sztukę organizowanych przez Towarzystwo Muzyczne im. I. J. Paderewskiego w Bydgoszczy i tamtejszy Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku, a także Klinikę Uzdrawiskową „Pod Tętniami” w Ciechocinku.

W dniu 6 listopada 2017 r. Rada Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku - na podstawie wniosku i prawidłowo przygotowanej dokumentacji zgodnie z § 1 *Rozporządzenia* MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie *szczególowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora*, na mocy uchwały nr 22/2017-2018 - wszczęła przewód doktorski Pana mgr Jacka Szczepańskiego, którego dotyczy poniższa recenzja.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska Pana mgr Jacka Szczepańskiego pt. *Ewolucja faktury kameralnej tria w składzie : flet, wiolonczela i fortepian na przestrzeni wieków* składa się z:

1. Dzieła artystycznego w postaci nagrania muzycznego zarejestrowanego na płycie CD obejmującego następujące utwory:

**J. Haydn Trio D-dur Hob.XV:16,
K. M. Weber Trio g-moll op.63,
B. Martinu Trio na flet, wiolonczelę i fortepian**

2. Opisu tego dzieła stanowiącego integralną część pracy.

Współwykonawcami nagrania byli: Małgorzata Bętkowska – wykonująca partię fletu, oraz Ewa Witczak – wykonująca partię wiolonczeli. Rejestracji materiału dźwiękowego dokonano na potrzeby pracy doktorskiej w sierpniu 2019 r. w Auli Copernicanum Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (realizator nagrania - Łukasz Rafiński).

Celem pracy doktorskiej Pana mgr Jacka Szczepańskiego było ukazanie w sposób możliwie transparentny przemian w kształtowaniu faktury muzycznej (jako zbioru elementów składowych kompozycji kameralnych) zachodzących na przestrzeni XVIII, XIX i XX wieku, w kompozycjach instrumentalnych na skład kameralny na flet, wiolonczelę i fortepian.

Całość przedstawionej pracy (nagranie i opis) będącej przedmiotem oceny świadczy o:

- spójnej i przemyślanej koncepcji opracowania materiału dźwiękowego różnorodnego pod względem faktury muzycznej
- konsekwentnym realizowaniu działań artystycznych zmierzających do wykonania nagrania połączonych z wnikliwą analizą materiałów źródłowych poprzedzającą rejestrację dzieła artystycznego.

Postawione założenia zmierzające do ukazania ewolucji faktury na podstawie utworów pisanych na ściśle określony skład instrumentalny wymagały od doktoranta i towarzyszących mu wykonawców:

- zidentyfikowania najbardziej charakterystycznych dla wybranych kompozycji elementów – ze szczególną uwagą skierowaną na fakturę utworów;
- precyzyjnego odniesienia się do stylistyki i indywidualnego języka muzycznego twórców tych utworów.

W przedstawionym nagraniu odnajduję sumienne przygotowanie doktoranta od strony warsztatowej i przemyślane pod względem różnorodności stylistyki wykonanie, któremu grający z pełną świadomością nadają określony charakter formalny i brzmieniowy. W praktycznej realizacji zamierzeń koncepcji pracy (poświęconej problematyce faktury),

obok wnikliwej analizy zapisu nutowego, niezbędna była zapewne elastyczność instrumentalna poszczególnych członków zespołu umożliwiająca tak czytelne przedstawienie relacji pomiędzy poszczególnymi partiami. Na nagraniu słychać wspólne dążenie do możliwie czystego – obiektywnego, pozbawionego nadmiernej egzaltacji, przekazu. Na uwagę zasługuje dbałość o zróżnicowanie środków artykulacyjnych wpływających na charakterystykę i czytelność odbioru faktury poszczególnych kompozycji.

W **Trio D-dur Hob.XV:16 J. Haydna** na pierwszy plan wysuwa się troska o zachowanie właściwych proporcji pomiędzy brzmieniem instrumentów, pomimo założenia kompozytora że flet i wiolonczela stanowią właściwie dopełnienie wiodącej partii fortepianu. Bardzo przejrzyste prowadzone są nieliczne dialogi między fletem a fortepianem, słychać konsekwencję w ujednoliceniu artykulacji i zdobnictwa w poszczególnych instrumentach, a także dbałość o logiczny przebieg agogiczny. Zachowane są właściwe proporcje pomiędzy tempami poszczególnych części i stała pulsacja, dla której głównym wyznacznikiem jest precyzyjna artykulacja partii fortepianu. W wykonaniu słychać także świadomość historyczną dotyczącą możliwości i specyfiki gry instrumentalnej właściwej dla czasów powstania dzieła. W mojej opinii uwypuklony czynnik artykulacyjny, umożliwiający uzyskanie odpowiednich proporcji pomiędzy instrumentami, powoduje jednak nieznaczne spłaszczenie i zubożenie w sferze dynamiki będącej domeną współczesnych instrumentów, na których zrealizowano nagranie. Wykonanie jest jednak wynikiem świadomego wyboru doktoranta, o czym świadczy wnikliwa analiza aspektów i przesłanek wykonawczych dzieła zawarta w jego opisie.

Trio g-moll op.63 K. M. Webera to utwór romantyczny, w którym ukazanie właściwości faktury wymaga zupełnie odmiennych zabiegów wykonawczych. Instrumenty zyskują samodzielność i większą swobodę w prowadzeniu frazy, ważny czynnik stanowi precyzyjnie oznakowana przez kompozytora dynamika (zrealizowana przez wykonawców) determinująca przebieg narracji i wyznaczająca napięcia emocjonalne. Duża, czteroczęściowa forma cykliczna zawierająca allegro sonatowe, scherzo z walcem, melodyczną część wolną oraz burzliwy finał z elementami fugata wymaga koncepcyjnego ukształtowania temp, a faktura-ustalenia hierarchii w prowadzeniu głosów oraz plastyczności realizacji przebiegów wirtuozowskich właściwych dla stylu *brillant*. W przedstawionym nagraniu widoczna jest dbałość o utrzymanie pulsacji, właściwa korespondencja i rzeczywisty dialog pomiędzy wykonawcami, zróżnicowanie barwy dźwięku wynikające ze zmian tonacji. Wspólne kształtowanie frazowania i napięć harmonicznym oraz konstruowanie planów dynamicznych w długich przebiegach muzycznych pozytywnie wpływa na ukazanie walorów utworu. Rzetelność w obiektywnej realizacji zapisu nutowego zgodna jest z zamysłem pokazania charakterystyki faktury kompozycji. Obiektywizm wykonania pozbawia je spontaniczności i rozmachu w wirtuozerii, tak naturalnej dla form romantyzmu, ale przez to uwypukla złożoność materii muzycznej dzieła K. M. Webera.

Trio na flet, wiolonczelę i fortepian B. Martinu to kompozycja umiejscowiona w XX wiecznym nurcie modernizmu skłaniającego się ku formom neoklasycyzmu z wyraźnym wpływem inspiracji folklorem. Na pierwszy plan w realizacji zamierzeń fakturalnych wysuwa się umiejętne operowanie barwą dźwięku w tworzeniu nie zawsze tonalnych planów harmonicznym. Na uwagę zasługuje precyzja we wspólnym opracowaniu skomplikowanych schematycznych przebiegów polirytmicznym. Wykonawcy realizują zadania z wielką dbałością o różnorodną pod względem ostrości i wyrazistości artykulację. Zachowują przy tym autonomiczność swoich partii wymagających od nich nowych rozwiązań w zakresie dynamiki i wszechstronności warsztatowej. Koncepcja wykonania została poparta wnikliwą

analizą zarówno czynników inspirujących dzieło, jak i relacji instrumentów względem siebie, zawartych w opisie dzieła.

Opis dzieła ma walor poznawczo historyczny i stanowi dopełnienie nagrania przedstawiające je w świetle głównej problematyki podjętej przez doktoranta. Dysertacja składa się ze wstępu, trzech rozdziałów i wniosków końcowych. W Rozdziale I zatytułowanym *Portret muzyki kameralnej* doktorant w kolejnych podrozdziałach odnosi się do genezy muzyki kameralnej ze szczególnym uwzględnieniem tria fortepianowego. Przedstawia również ewolucję poszczególnych instrumentów: fletu, wiolonczeli i fortepianu, przytaczając na koniec wybrane przez siebie z literatury muzycznej, ważniejsze kompozycje napisane na ten skład wykonawczy. Rozdział II w całości poświęcony jest zagadnieniom związanym z fakturą, jej znaczeniem ogólnym a także odniesieniem do materii muzycznej oraz realizacji w wykonawstwie. Rozdział III poświęcony jest analizie wykonawczej utworów stanowiących dzieło artystyczne. Wnioski końcowe potwierdzają założenie wstępne o ewolucji faktury kameralnej tria w składzie flet, wiolonczela, fortepian, na przestrzeni wieków. Praca pisemna oparta jest o dobrze dobraną, niezbędną bibliografię i zawiera streszczenie w języku angielskim. Spełnia nie tylko wymogi komentarza do nagranych dzieł artystycznych ale także stanowi źródło uniwersalnych informacji o zagadnieniach będących przedmiotem rozważań każdego muzyka – instrumentalisty.

Konkluzja:

Pan mgr Jacek Szczepański w przedstawionym nagraniu **pozytywnie** wywiązał się z postawionego sobie zadania ukazania ewolucji faktury wybranych dzieł kameralnych. Przeprowadzona w formie pisemnej analiza specyfiki fakturalnej nagranych utworów w kontekście wykonawstwa instrumentalnego, ewolucji poszczególnych instrumentów i charakterystyki ich brzmienia znalazła swoje odzwierciedlenie w konsekwentnie zrealizowanej kreacji artystycznej. Doktorant dysponuje:

- wysokim poziomem umiejętności technicznych,
- swobodą w operowaniu dźwiękiem,
- świadomością w pianistycznej realizacji obranej koncepcji,
- umiejętnością współpracy kameralnej,
- kompetencją i odpowiedzialnością w podejmowanych działaniach.

Pan mgr Jacek Szymański ponadto wykazał się analitycznym myśleniem, wiedzą teoretyczną i samodzielnością w działaniu twórczym, które umożliwiły mu przedstawienie w formie praktycznej oryginalnych, indywidualnych rozwiązań dotyczących materii tematu.

Jego praca doktorska stanowi źródło inspiracji do dalszych rozważań i pracy twórczej. Jest ciekawym i w znacznym stopniu nowym ujęciem zagadnień związanych z literaturą kameralną na rzadziej stosowany skład instrumentalny tria fortepianowego, ma zatem znaczący wkład w rozwój dyscypliny muzycznej reprezentowanej przez doktoranta i **spełnia wymagania** art. 13 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki* z dnia 14 marca 2003 r. **Pracę doktorską mgr Jacka Szczepańskiego oceniam pozytywnie i przyjmuję.**

Prof. dr hab. Andrzej Zieliński